

KRİPTO PARA FARKINDALIĞI ÜZERİNE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE NİTEL BİR ARAŐTIRMA¹

A QUALITATIVE RESEARCH IN THE BANKING SECTOR ON CRYPTO AWARENESS

Sevgi GÖNÜLLÜOĞLU * Samet SEZER

*Araştırma Makalesi / Geliş Tarihi: 16.03.2022
Kabul Tarihi: 31.03.2022*

Öz

Günümüz dünyasında ortaya çıkan pek çok alanda görülen ilerleme ve beraberinde gelen yeniliklerden birisi de şifreleme tekniği ile yaratılan kripto paradır. Kripto paraya ilişkin gelişmeler, dünyanın ilgisini çekmiştir ve çekmeye devam etmektedir. Günümüzde değişim aracı olarak kullanılması kısıtlı olan kripto para, yatırım aracı olarak görülmeye başlanmıştır. Diğer yandan kripto paranın bankacılık ve finans sektöründe tam olarak nasıl tanımlandığı henüz tartışılmaya devam edilen bir konudur. İnsanlar tarafından bu kadar konuşulan, ciddi yatırım ve hızlı para kazanma aracı olarak görülen bu konuda dünya kamuoyunda henüz bankalar ve denetleyici kurumlar tarafından net bir açıklama gelmemiştir. Bu çalışmada kripto para hakkında donanımlı bilgi sahibi oldukları düşünölen grupta yer alan banka yöneticileri ve birim yetkilileri ile görüşme yapılmıştır. İkiisi kamu, dördü özel sektör bankası olmak üzere toplam altı ulusal bankanın Bilecik şube yönetici ve birim yetkililerinin kripto paraya ilişkin farkındalıkları hakkında bilgi toplamak için görüşme tekniği kullanılarak nitel bir araştırma yapılmıştır. Toplanan veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Böylece uzman görüşlerinin değerlendirilmesiyle çalışma, hem geleceğin para birimi olması ihtimali kripto para hakkında uzman görüşü sağlaması hem de literatüre katkı sağlaması açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Kripto Para, Kripto Para Farkındalığı, Bankacılık Sektörü, Nitel Araştırma

JEL Sınıflaması: M20, M31, M48

Abstract

One of the progress seen in many areas in today's world and the innovations that come with it is the crypto money created with the encryption technique. Cryptocurrency developments have attracted the attention of the world and continue to do so. Today, crypto money, which is limited to use as a means of exchange, has begun to be seen as an investment tool. On the other hand, exactly how crypto money is defined in the banking and finance sector is a subject that continues to be discussed. There has not been a clear statement by the banks and supervisory institutions in the world public on this issue, which is seen as a serious investment and fast money making tool, which is spoken so much by people. In this study, interviews were conducted with bank managers and unit officials in the group who are thought to have well-equipped knowledge about crypto money. A qualitative research was conducted using the interview technique to gather information about the awareness of Bilecik branch managers and unit officials of a total of six national banks, two of which are public and four private sector banks. The collected data were analyzed by content analysis method. Thus, the study by evaluating expert opinions is important both in terms of providing expert opinion on crypto money, the possibility of being the currency of the future, and contributing to the literature.

Keywords: Cryptocurrency, Cryptocurrency Awareness, Banking Industry, Qualitative Research

JEL Classification: M20, M31, M48

¹ **Bibliyografik Bilgi (APA):** FESA Dergisi, 2022; 7(1), 193-205 / DOI: 10.29106/fesa.1089101

* Doç. Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İİBF, sevgi.gonulluoglu@bilecik.edu.tr, *Bilecik – Türkiye*, ORCID: 0000-0002-7225-7863

** YL Öğrencisi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İİBF, smtsezer@gmail.com, *Bilecik – Türkiye*, ORCID: 0000-0002-9925-4187

1. Giriş

İnsanlık tarihi kadar eski olan değer değiş tokuğu, bin yıllar içerisinde evrimleşerek günümüzdeki dijital halini almıştır. Hızla gelişen bilgi ve teknoloji araçları gündelik işlerimizde sağladığı kolaylıkların yanı sıra birçok yeni kavramı da hayatımızla bütünleştirmektedir. Bu kavramların kimini anlamak ve yorumlamak olduğca kolay iken, kiminin getirileri ile muhtemel zararlarını kestirmek uzmanlar için bile çetrefilli bir hal alabilmektedir. Bu nispeten yeni sayılabilecek kavramlardan biri de eski çağlardan beri sosyal yaşamda en büyük güce sahip faktörlerden biri olan “para”nın yeni hali – dijital para” ya da bir başka değişle “kripto paralar”dır.

Kripto paralar, aracısız ve hızlı para aktarımı, st düzey Şifreleme yöntemleri, merkezi olmayan yapıları ve anonim hesap bilgisi sağlaması gibi sebeplerle geleceğin para birimi olarak görülmektedir. Diğer yandan hızlı değer kaybı yaşayabilmesi, manipülasyona açık olması, arkasında bir gücün ve otoritenin olmaması gibi problemleri de beraberinde getirmektedir. Tam bu noktada bu para birimlerine nasıl bir duruş sergilenmesi gerektiği; fırsat olarak görüp yatırım yapmak mı, yoksa riskli görüp uzak durmak mı, gibi nasıl bir tutuma sahip olunacağı konusunda uzman kişi görüşlerine ihtiyaç vardır.

Kripto paraların geleceği ile ilgili öngörüler yanında belirsizliklerin varlığı, bu konunun paydaşları için algılanan riskleri konusunda uzman görüşü alınarak; olumlu ise bu geleceğe daha hazırlıklı olup maksimum faydanın sağlanması, olumsuz olma durumunda ise tedbir alınıp insanların bilinçlendirilmesinin sağlanması öngörülmektedir.

Bu alışmada, Bilecik ili özelinde 6 banka Şube yöneticisi veya birim yetkilileri ile görüşülerek Kripto paraya ilişkin farkındalıkları ve buna bağlı görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada öncelikle belirtilmesi gereken husus, kripto paraya ilişkin farkındalık hakkında banka yönetici ve birim sorumlularından elde edilen veriler, söz konusu kişilere ait olup, bankaların tüzel kişiliklerine ait olmadıklarına ilişkindir. Bu görüşmelerin hiçbirinde bankaya ait politikalar ve tutumlar paylaşılmamış sadece kişisel uzman görüşlerinden bahsedilmiştir. Bu görüşmelerde ses kaydı ile veriler toplanmış ve nitel betimsel yöntem ile analiz edilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, mevcut araştırmada “Bilecik ilindeki bankalarda çalışan yönetici ve birim yetkililerinin, kripto para ilişkin farkındalıklarının neler olduğu” sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır.

2. Bankacılık ve Kripto Para

İnsanlık tarihi boyunca gündelik hayatın içinde alışverişlerde; takas, değerli maden, altın, gümüş, metal para, kâğıt para ve para yerine geçebilecek ek, senet gibi araçlar kullanılmıştır. İçinde bulunduğumuz yüzyılda ise teknolojik gelişim ile para dijitalleşmiş, fiziksel para yerine sadece bir sayı olarak banka hesaplarında görünür olan dijital paralar kullanılmaya başlanmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak kredi kartları, banka kartları, temassız demeler, hızlı hesaba havaleler gibi özellikler uzun süredir ekonomik yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Bankalar ve bankacılık sistemi de bu sürecin olmazsa olmazıdır.

2.1. Banka, Bankacılık ve nemi

Bankalar, faizle para alınıp verilebilen ya da veren, kredi, iskonto, kambiyo işlemleri yapan, verdiği kasa hizmeti aracılığıyla para, değerli belge, eşya saklayan ve bunun dışındaki diğer ticari, finansal ve ekonomik etkinliklerde bulunan kuruluşlardır (www.wikipedia.org)

Bankalar, ekonominin ve finansal yapının önemli paydaşlarından birisidirler. Ana varoluş işlevleri, bir ekonomide fon fazlasına sahip olan kişi ve kurumlar ile fon ihtiyacı olan kişi ve kurumlar arasında köprü görevi görmektir. Bu fonksiyonlarını yerine getiren bankalar, ekonomide para ve kredi politikaları açısından önemli kuruluşlardır. Bankalar, hedefledikleri kar maksimizasyonuna ulaşmak için de finansman kapasitesi olan birimlerden, finansman açığı olan birimlere doğru kaynak aktarımı fonksiyonunu yerine getirirler.

Bankalar, mevduat kabul ederler, fon toplarlar, topladıkları bu kaynakları fon ihtiyacı olan gerçek ve tüzelkişilere, devlete kısa ve uzun vadeli kredi olarak aktarırlar. Günümüzde ekonomik Őartların değişimi ve gelişimine bağlı olarak bankaların mevduat ve kredi işlemlerini dışında farklı işlem ve ilgi alanları da mevcuttur. Bunlar kısaca; ülkedeki kredi ve para politikalarının uygulanmasını destekleme, finansal işlemlerde aracılık görevini üstlenme, menkul kıymet alım ve satımı işlemlerini gerçekleştirme, kiralık kasalar sayesinde, kıymetli varlıkların korunmasını sağlama, kredi kartı, banka kartı gibi ödeme kolaylıklarının kullanımını sağlama, i ve dış ticaret işlemlerinde aracılık görevini üstlenme gibi fonksiyonları yerine getirme Şeklinde ifade edilebilir.

Bankalar, bir ülke ekonomisi için sadece yukarıda belirtilen parasal konularda işlem yapan kurumlardan öte önemli yapılarıdır. Ülkedeki finansal yapının gcl olması bankalar sayesinde olmaktadır. Bankalar, uzun dönemde makroekonomik istikrarın sağlanmasına yardımcı olan kurumlardır. Finansal sistem içerisinde bu kadar önemli olan bankacılık sektörünün, ekonomik sistem ile etkileşimini açık ve net biçimde ortaya koyabilmesi ve sağlıklı bir yapıda işleyebilmesi gerekmektedir. Bankacılık sektörü, hızlı ekonomik büyüme ve gelişmenin başarılımasında önemli bir araçtır (Yetiz, 2016, s. 107).

Bankalar, başta teknolojiadaki gelişmeler olmak üzere, küreselleşme, ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeler, devlet müdahaleleri ve sermaye yeterliliği/kısıtları gibi bazı faktörlerin getirdiği baskı ve riskler karşısında, kârlılıklarını sürdürülebilmek için faaliyet alanlarına yeni ürün ve hizmetler ekleyerek rekabette ayakta kalabilmeyi başarmak zorundadırlar (Gülhan ve Uzunlar, 2011, s. 342).

Özellikle teknolojik gelişmeler ve buna bağlı olarak küreselleşme ile birlikte, bir yandan yabancı bankaların yerli piyasalarda faaliyet göstermesi, diğer yandan klasik bankacılık uygulama ve araçlarının dışında ortaya çıkan alternatif ödeme araç ve platformları, bankaları daha yoğun bir rekabetin yanında, geleceklere ile kaygılarını da arttırmıştır.

Bu çerçeveden bakıldığında dünyayı kısa sürede etkisi altına alan blok zincir teknolojisi ve beraberinde kripto para uygulamalarıyla bankalar, kendilerini yeni bir gündemin içerisinde bulmuşlardır.

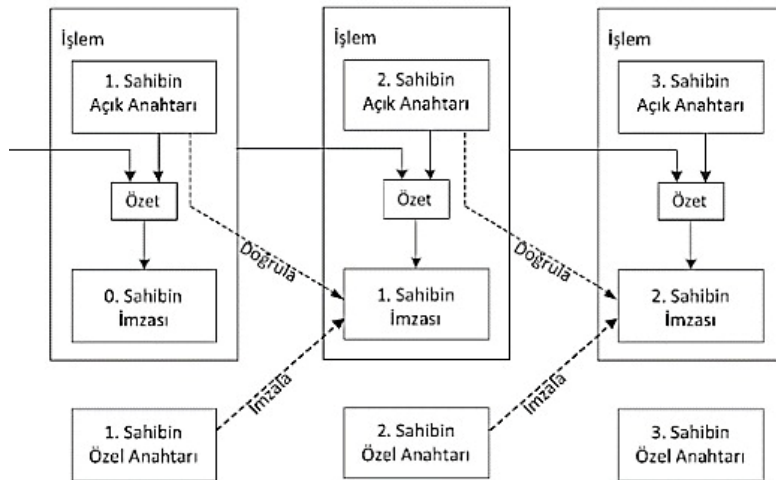
2.2. Kripto Para Kavramı ve Özellikleri

Son yıllarda her alana hızlı ve köklü gelişmeler ve değişimlere kapı açan teknoloji, ekonomiyi de etkileyecek buluşları gündeme getirmiştir. Şimdiye kadar olan tüm ödeme araçlarından bambaşka bir altyapıda olan “Kripto Paralar” artık insanlığın gündemindedir. Kripto paraların en büyük ve en farklı özellikleri; merkeziyetsiz yapıda olmaları, ülkeden bankadan bağımsız olarak ücretsiz aracısız para transferi sağlaması ve paranın saklandığı cüzdan bilgilerinin anonim olmasıdır.

Kripto paralar, kriptografikya da şifreli olarak güvenli işlem yapmaya ve ek sanal para arzına imkân tanıyan dijital değerlerdir. Kripto-paralar alternatif para birimidirler, dijitaldirler ve aynı zamanda sanal paradırlar. Bitcoin ve türevleri, çoğunlukla dijital ve sanal paralar ile karıştırılmaktadır. Oysa Bitcoin ve türevleri dışındaki dijital ve sanal paralar, kendi başlarına para birimi değildirler. Bu paralar, temsil ettikleri ülkenin ulusal para birimine bağlı olup o ülkenin merkezi otoritelerince düzenlenip denetlenebilirler. Bitcoin ise kendiliğinden bir para birimidir, hiçbir merkezi otorite tarafından düzenlenip denetlenemez. Bitcoin, 1990'lardan bu yana denenen, DigiCash, e-gold gibi. sistemlerin bilgi birikimi yardımıyla, onlardaki sorunları çözmek için 2009 yılında tanımlanmış, yönetimi ve işlemleri merkezi olarak yapılmayan kripto paradır. 2009'dan bu yana, Bitcoin'e alternatif olan pek çok altcoin tanımlanmıştır. Kripto paralar, merkezi elektronik paraların ve bankacılık sistemlerindeki aksine, merkezi olmayan yapıdadırlar. Merkezi olmayan bu yapının kontrolü blok-zincir işlem veri tabanları tarafından gerçekleştirilir (Çarkacıoğlu, 2016, s. 8).

Kripto paraların içinde en çok bilinen ve ilk çıkan para birimi Bitcoin 'dir. Bitcoin 'in ilk çıkışı 2008 yılında Satoshi Nakamoto adlı birisinin yayınladığı bir bildiri ile olmuştur. Bu bildiri Bitcoin 'i “Peer to Peer Electronic Cash System” yani “Kişiden kişiye elektronik nakit ödeme sistemi” olarak tanımlamıştır. Bu sistemde blok zincir teknolojisi kullanılması hedeflenmiştir. Blok zincir teknolojisi birbirini takip eden bir imzalar zinciri olarak tanımlanabilir. Her bir bilgi bir kod olarak işlenir, bu bilgiyi onaylayan kişi bu kodun sonuna kendi imzasını atar, ikinci işlemde bu kodun gittiği yerde onaylama kodu eklenir ve sonuna tekrar onaylayan kendi imzasını atar. Böylelikle kod zincirleri oluşmuş olur ve bu zincirler de blok zincir olarak tanımlanır. Aşağıdaki şekilde blok zincirin işleyiş şeması görülmektedir:

Şekil 1. Blok Zincir İşleyiş Şeması

Kaynak: (Nakamoto, 2008, s.2)

Kripto paranın paydaşları için birçok avantajı bulunmaktadır. Mevcut para transferi sistemlerinin aksine çok hızlı bir Şekilde para transferi sağlaması, zaman, ülke, banka, otorite gibi etkenlerden tamamen bağmsız olması, herhangi bir kurum, değişim, savaş, politika, vs. gibi etkenlerden etkilenmeyişi, bankaların aldığı komisyonlar, ücretler, masrafların olmayışı, herhangi bir alt ya da st limit söz konusu olmaması gibi avantajlara sahiptir.

Kripto teknolojisi herhangi bir devlete, kuruma bağlı değildir. Aksine sisteme dahil olan birçok kullanıcıya bağlıdır ve yapılan işlemler hepsi tarafından onaylanır. Bu da kripto para kullananlar tarafından güven unsurudur. Kişisel veriler korunur, cüzdan sahibi bilgileri görülmez. Bir merkezi olmadığı için herhangi bir yaptırımdan ya da siber saldırıdan etkilenmeyecektir. Yurt içinde yapılan kripto para çalışmalarında, blok zincir teknolojisinin dolayısıyla kripto paranın çok parlak bir geleceğinin olduğu fakat gerekli yasal düzenlemelerin olmayışı ve güvensizlikten kaynaklı kripto paraya geçişin daha yavaş seyredeceği öngörülmüştür (Kesebir ve Günceler, 2019). Türkiye ‘de ve dünyada birçok kurum, kripto paranın birçok risk barındırdığını belirtmiş, Türkiye’de BDDK Bitcoin ‘i elektronik para olarak kabul etmemiştir (Khalilov, Gndebahar ve Kurtulmuşlar, 2017). Fakat bu alandaki çalışma ve araştırmaların devam edeceği, güvenlik, hız, uygulanabilirlik ve yönetmelik alanlarında araştırmaya açık olduğunu öne sürmüştür.

Bu çalışmaya yakın olarak ‘‘Türkiye ‘de Kripto Para Farkındalığı’’ ‘nı inceleyen bir çalışmada, blok zincir teknolojisi ve kripto paranın yakından takip edilmesi, gerekli araştırma ve çalışmaların yapılması, bu teknolojik gelişmeye kısıtlamalar ile sırt çevrilmemesi gerektiğini savunmuştur (Karaoğlan, Arar ve Bilgin, 2018). Kripto para birimleri her ne kadar fırsatlar, kolaylıklar sağlasa da anonim hesaplar, takipsizlik, limit olmaması gibi sebeplerle yasal olmayan para transferleri için cazip bir mecra olacağı belirtilmiştir. Bu sebeple bu sistemin hukuki bir alt yapısının hazırlanmasının ve bu bağlamda yaygınlaşması uygun görülmektedir (Pirini, 2018).

Gençlerin Kripto paraya bakış açısının değerlendirildiği bir çalışmada, özellikle ekonomik bağmsızlık odaklı gençlerin kripto paraları kullanmaya hazır oldukları fakat pratikte kullanımı için hala endişeli olduklarını saptamıştır (Gagarina, Nestik ve Drobysheva, 2019).

Bu alışma kripto para konusunda Bilecik’te faaliyet gösteren ulusal banka yönetici ve birim sorumlularının kripto paraya ilişkin fikir ve inançları hakkında bilgi sahibi olmak, mevcut durumu analiz edip çıkarımlar yapabilmek ve bu konuda gelecekte atılacak olan adımları planlarken faydalanabilmek adına önem arz etmektedir.

3. Metodoloji

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın yöntemini, araştırmanın amacı ve sorusu belirlemektedir. Araştırmanın amacı ve sorusu, araştırmanın keşifsel, betimleyici ya da teori test eden bir araştırma olup olmayacağını belirlemekle kalmayıp, buna bağlı olarak hangi analizlerin yapılacağını konusuna da yön vermektedir (Işlek, 2019, s. 77). Bu araştırma, betimleyici bir araştırma olup, nitel araştırma deseni ile oluşturulmuştur.

Betimleyici araştırmalarda, ilgi duyulan konu ya da etkinliklerin bir betimlemesi ve tasviri elde edilmeye çalışılır. Bu araştırma yönteminde çalışılan olgu ya da örneklem hakkında elde edilen veriler betimlenerek temel özellikleri tasvir edilir. Betimleyici araştırmalarda da keşfedici araştırmalardaki gibi araştırma konusuyla ilişkili olarak kim, ne ve neden gibi çeşitli sorulara cevap aranır. Betimsel araştırma, araştırma konusu hakkında genel bir bakış açısı kazanmak için oldukça uygun bir araştırma tipidir. Söz konusu araştırmalar, bir durumu belirlemeye yönelik araştırmalardır. ‘‘niversitede işletme öğrenimi gören öğrencilerin kariyer beklentileri nelerdir?’’, ‘‘Bilecik’de en çok tercih edilen turizm alanları nelerdir?’’, ‘‘Turizmle geçinen ilçelerde yaşayanların nükleer santrallere yönelik tutumları nelerdir?’’ gibi araştırma problemleri için betimleyici araştırma tipi sıklıkla kullanılan araştırma tipidir denilebilir (Baltacı, 2019;369).

Gün geçtikleri önemi ve kullanım alanları artan nitel araştırmalarda çoğunlukla gözlem, görüşme, doküman ve söylev analizi gibi nitel veri toplama teknikleri kullanılır. Bireye ilişkin algı ve olayların, sosyal gerçeklikte ve doğal ortamında derinlemesine incelenmesinin esas olduğu nitel araştırma, bünyesinde farklı disiplinleri de bir araya getirme yeteneğine sahiptir. Bunun yanında nitel araştırmalar, ele aldığı problemi kendi bağlamında yorumlayıcı bir yaklaşımla inceler; olay ve olguları yorumlarken insanların onlara atfettiği anlamlara odaklanılır (Baltacı, 2019;369).

3.2.Evren ve rneklem

Bu araştırmadaki evren, Bilecik’teki banka sektörü yöneticileridir. Bilecik ilinde  kamu bankası, yedi özel banka toplamda ise on ulusal banka faaliyette bulunmaktadır. Bu bankaların yöneticilerinin hepsine ulaşılmış, görüşme nedeni hakkında bilgi verilmiştir. Ancak toplam on ulusal banka yöneticisinden altı tanesi geri dönüş yaparak, görüşmeyi kabul etmiştir.

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Görüşmeler 2021 Haziran ayında her banka şubesine gidilerek tek tek yapılmıştır. Görüşmeler ortalama 5-10 dakika sürmüş, bu sürede izin alınarak görüşmelerin ses kaydı alınmıştır.

Araştırmaya katılan yöneticilerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler yarı yapılandırılmış görüşmeler olmuştur.

3.4. Veri Analizi

Bu çalışmada toplanan nitel veriler, açık kodlama yöntemi (Strauss & Corbin, 1990, s) ile analiz edilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar incelenip, anlamlı bölümlere ayrılıp, her bölümün ne anlam ifade ettiği bulunmaya çalışılmıştır. Anlamlı parçaların bir araya getirilip ortak noktalarının bulunması ve bu ortak noktalara göre sınıflandırma yapılması şeklinde ilerlemiştir. Bu şekilden ortaya çıkan kodlardan doğan temalar ışığında veriler yorumlanmıştır. Son olarak, bulguların daha net bir görüntüye sahip olması için her şey tablo haline getirilmiştir.

3.5. Etik Konular

Görüşme yapılan kişilere çalışma ile ilgili ön bilgi verilmiş, çalışmanın amacı paylaşılmıştır. Ses kayıtları için izin alınmıştır. Katılımcılar bankalarının görüş ve politikalarını değil kendi şahsi görüşlerini paylaşacaklarını belirtmişlerdir. Görüşmeyi reddeden kurumlar da olduğu için bu çalışma yüzde yüz gönüllülük esasına dayandığı söylenebilir.

3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Görüşmeler tamamen gönüllülük esasına dayandığı ve ses kayıtlarına izin verildiği için görüşme sorularına verilen cevapların güvenilir olduğu söylenebilir. Çalışmaya çoğu banka şubesi katıldığı için Bilecik ili bazında geçerliliğinin yüksek olduğu söylenebilir. Çalışmaya katılan bankaların kripto paranın temel işlevlerine ilişkin uygulamalarının olmayışı, yöneticilerin de uygulamada bu konuyu yakından takip ediyor olmamaları, Bilecik'in finans merkezinden uzak oluşu gibi hususlar, çalışmanın kısıtlarıdır. Ayrıca çalışmanın sadece Bilecik ilinde yapılmış olması, Türkiye evrenine genellenebilirliğinin düşük olması gibi bir çıkarım yapmayı gerektirmektedir.

Tablo 1: Görüşme Katılımcılarına İlişkin Bilgiler

No	Kod	Katılımcı	Sermaye Sahipliği
1	Katılımcı-1	Banka Yöneticisi	Özel
2	Katılımcı-2	Banka Bölüm Sorumlusu	Özel
3	Katılımcı-3	Banka Bölüm Sorumlusu	Kamu
4	Katılımcı-4	Banka Bölüm Sorumlusu	Özel
5	Katılımcı-5	Banka Yöneticisi	Özel
6	Katılımcı-6	Banka Yöneticisi	Kamu

Katılımcılara, mülakat ziyareti öncesinde telefonla ziyaret nedeni hakkında bilgi verilerek randevu için gün ve saat istenmiştir. Bu bilgilendirme sonrasında katılımcılar, kendileri için uygun bir tarih ve saat belirleyerek görüşmeyi kabul etmişlerdir.

4. Araştırma Bulguları

4.1. Saha Notları Analizi

Bu bölümde, araştırmada yarı yapılandırılmış sorularla gerçekleştirilen görüşmede banka yönetici ve birim yetkililerinden elde edilen veriler, içerik analizi sonucunda aşağıdaki temalar oluşturulmuştur.

Tema 1: Genel Bakış

Kripto Paraya Karşı Genel Bakış

Antik çağdan günümüze ödeme sistemleri ve ödeme araçları gelişmeye ve çeşitlenmeye devam etmektedir. Günümüzde modern dünyayı şekillendiren küreselleşme ve yüksek teknolojik uygulamaları, ödemeler alanında ve finans dünyasında bugüne özgü ihtiyaçları ortaya çıkarmaktadır. Paranın paydaşlarının kimi zaman altyapı yetersizlikleri kimi zaman yasal çerçeve, kimi zaman da küresel engel ya da kısıtlarla karşı karşıya kalışı, yeni arayışları gündeme getirmiştir. Bu şartlar altında ortaya çıkan sanal para birimi kavramı, geleneksel ödeme araçları ve finansal hizmetlerin karşılamakta zorlandıkları yeni tüketici talepleriyle şekillenen bir varlık türü olarak görülmektedir (Elmas ve Aydın, 2021, s. 259).

Ortaya çıkan varlık türlerinden biri olan kripto para, her ne kadar 2000'li yılların başında dünya gündemine girmiş olsa da, hakkındaki bilgi derinliği ve ona olan ilgi düzeyi, çok yakın tarihe rastlamaktadır. Son yıllarda özellikle

dünya ölçeğinde tanınmış girişimci ve iş insanlarının kripto paraya olan ilgisi, büyük küçük yatırımcının da radarına bu para şeklinin girmesine neden olmuştur. Ancak hali hazırda belirsizliği çok olduğu düşünölen ve çoğu ölkede hükümetler tarafından da değişik derecelerde yasaklanan kripto paraya ilişkin olarak bilgilerine başvurduğumuz banka yöneticilerinin verdikleri cevaplar, kendi kişisel görüşleri olup, kurumlarını temsil etmemektedir. Kripto parayla ilgili araştırmaya katılan banka yetkililerinin görüşleri olumlu, olumsuz ve temkinli olarak ifade edilebilir.

“Kripto paralara aslında bütün dünyada olduğu gibi bizim ölkemizdeki bankalar da alım satımına aracılık edecek dijital ortam yaratanlar oldu, bankamız da onlardan birisi. Ancak ölkemizdeki bankalar, şuan kripto alıp satmıyorlar, şuan tabanında herhangi bir devlet garantisi olan bir unsur olmadığı için müşterilerin bakış açısı da bankaların bakış açısı da burada biraz tereddütlü ve buna bağlı olarak temkinli olduğunu söyleyebilirim”. (Katılımcı 1)

“Tam kestirememekle birlikte genel bakışın uzun vadede olumlu olacağını düşünüyorum. Ancak Bankaların kripto paraya bakışlarında Merkez Bankasının kararlarının etkili olduğunu söylemek gerekir. Şimdilerde bakış açısının olumlu olmadığı söylenebilir.” (Katılımcı 3)

“Gördüğüm kadarıyla geleceğin ödeme araçlarından birisi olacak hatta öyle de söyleniyor. Şimdilerde yatırım aracı” (Katılımcı 5)

“Diğer bankalardan ziyade kendi kurumum için şunu söyleyebilirim, bizim bankanın kripto paralarla ilgili bir danışma kurulu var, dinen caiz olup olmadığını ilişkin araştırmalar yapmakta, İnsanların emek sarfetmeden gelir elde etmelerini uygun görmemektedir. Dolayısıyla bakış açımız olumlu olmadığı yönündedir.”(Katılımcı 4)

“Çalıştığım kurum, yasal olarak kabul edilmeyen bu para çeşidine olumlu bakmamaktadır. Zira kripto para alım satımı yapan kuruluşların işbirliği girişimlerine olumlu yanıt vermemiştir” (Katılımcı 6)

Paranın dünya ölçeğinde temel bir güç oluşu, devletlerin bu gücü etkin kullanabilmek adına strateji ürettikleri, ölkeler para birimlerinin değerini korumak adına yaptıkları aşıkardır. Ölkemizde de ulusal para biriminin değerini korumak adına tedbirleri mevcuttur. Her şeyin hızla değiştiği dünyada yarın ne olacağı bilinmemekle birlikte günümüzde devletin yasal olarak düzenleyerek sınırlarını belirlemiş olduğu kripto para, bir sonraki düzenlemeye kadar ödeme aracı olarak kullanılmayacaktır. Ödemelerde kripto varlıkların kullanılmamasına ilişkin 16 Nisan 2021 tarih ve 31456 sayılı Resmî Gazete metninde, söz konusu yönetmeliğin uygulanmasında, “dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydı para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıklar, kripto varlık” olarak kabul edilmektedir. Söz konusu varlıklar, ödemelerde doğrudan veya dolaylı şekilde kullanılamaz ve ödemelerde doğrudan veya dolaylı şekilde kullanılmasına yönelik hizmet sunulamaz.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında araştırma kapsamında banka yetkililerinin kripto paraya karşı bankaların bakış açısını çoğunluk itibarıyla olumlu görmemelerinde yasal düzenlemelerin büyük ölçüde payı olduğu söylenebilir. Bunun yanında olumlu yanıtlar da bize, ilerde yasalarla desteklendiğinde bankaların piyasa şartlarında rekabet edebilmek adına kripto paraya olan bakış açılarının değişebileceği sinyalleri vermektedir.

Ulusal Bankalarda Kripto Para İşlemleri

“Biz banka olarak, kripto para transferi ve kripto para hesabı açılışı gibi hizmetler vermiyoruz. Sadece BtcTürk kripto para alım satım platformu ile anlaşmamız var. Kripto para almak isteyen birisi bizden oraya kendi dijital ortamdaki para transferi yapabiliyor. Teknik olarak orada tek bulunuş pozisyonumuz o.” (Katılımcı 1)

Kripto parayı yatırım aracı olarak değerlendirme konusunda gelince, bankaların kripto parayı herhangi bir yatırım aracı gibi alıp satması mümkün değil zaten. Zira hükümetimiz kripto paraların herhangi bir maddi varlık alım satımında değerlendirilmeyeceği beyanatında bulundular. (Katılımcı 1)

“Banka olarak kripto para alım satım platformlarına para transferi gerçekleştirmiyoruz. Kısaca banka olarak böyle bir hizmet kalemimiz mevcut değil” (Katılımcı 2)

“Bankamız kripto paraya ilişkin olarak yasal çerçevede öngörölen şekilde kripto alım satım platformlarına para transferi işlemlerine yeni başladı.” Katılımcı 5)

“Katılım bankası olduğumuz için faizsiz bankacılık hizmeti vermekteyiz. Kurum ilke ve politikalarımız çerçevesinde Kripto para ile ilgili herhangi bir hizmet vermemekteyiz.” (Katılımcı 4)

“Müşterimize kripto para transferi değil de kripto para hesabı olarak biz Bithesap, BtcTürk gibi kripto alım satım platformlarıyla anlaşmalı bankayız. Müşterilerimiz bankamız aracılığıyla bu platformlara para transferi yapabilmektedirler.” Katılımcı 3)

“Banka olarak kripto para alım satımı yapan platformlarla bir anlaşmamız bulunmamakta olup, bu konuda hizmet kalekimiz mevcut değildir” (Katılımcı 6)

Çalışmaya katılan banka yöneticilerinin ifade ettiği şekilde, Türkiye’deki bankaların kripto paraya ilişkin doğrudan bir hizmetleri olmayıp, icra ettikleri faaliyet, kripto para alım satım platformlarına para transferi ile sınırlıdır. Daha önce de ifade edildiği üzere, ülkemizde 16 Nisan 2021 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren yönetmelik kapsamında, kripto paranın ödeme aracı olarak kullanılması yasaklanmış, ancak yatırım amaçlı satın almaya izin verilmiştir (www.resmigazete.gov.tr).

Kripto para, ülkemizde diğer yatırım araçları gibi alınıp satılmaktadır. Bu nedenle ki, yasal olarak yasaklanmış bir hizmet, bankalar tarafından verilmemektedir. Ancak gelecek zamanlarda nasıl bir yol izleneceği bilinmemektedir.

Tema 2: Üstünlükler

Merkeziyetsiz Oluşu (Devletlerden Bağımsız Oluşu)

“Kripto para avantajları olumlu yönleri nedir? Olumlu yanlarından biri de paranın bir merkezîyetinin olmaması. Tabi şimdi kadar yoktu ama şimdi artık devletler çok büyük paralar kaydığı için kripto dünyasına, devletlerde bunu kayıt altına almak isteyecekler. Otur bakalım, merkeziyetsiz bir para diyorsun ama kayıt altına alalım diyecekler. Ya bu ileride bu merkezîleşme tabi dünyada merkezi yok. Mesela bir Amerikan parası değil ya da başka ülke parası değil. Ama sonuçta sermayenin parası veya buluş diyelim artık. Avantajları olumlu yanları bunlar.” (Katılımcı 4)

Zira bu paranın en belirgin özelliği, merkez bankalarına benzer bağımsız bir yapıya sahip oluşu ve enflasyon gibi dinamiklerden olumsuz düzeyde etkilenmemesidir. Sanal şifreleme tekniği ile üretilmiş olduğundan bir ülke menşesine de sahip değildir.

Dünya Para Birimi Oluşu

“Tüm dünyada uluslararası para mahiyetinde olduğu için olumlu yanında bunu söyleyebilirim.” (Katılımcı 4)

Burada banka yöneticilerinin ifade ettiği husus, herhangi bir devlet para birimi için geçerli olan her türlü politik, sosyal, siyasal, ekonomik ya da jeopolitik faktörlerden etkilenme riskinin kripto para için söz konusu olmadığıdır. Ortaya çıkışındaki en temel gerekçe, her türlü kısıt, yasa ve uygulamalardan bağımsız oluşunun amaçlanmış olmasıdır.

Para Transferinin Hızlı ve Düşük Maliyetli Oluşu

“Avantaj ve olumlu yanlarına gelecek olursak, kripto paranın ilk ortaya çıkış amacının; ücretsiz uluslararası para transferi yapabilmek olduğu söylendi.” (Katılımcı 1)

Burada söz konusu para transferi, halihazırda kullanılan ülke paralarının transferinden farklı olarak internet ortamında gerçekleştirilmektedir. Ülke para transferlerinde geçerli olan yasal düzenlemelerin olmayışı, kripto para transferinde maliyetlerinin, ülke paralarına göre cüzi miktarda olmasına neden olmaktadır.

“Bir başka avantajı çok kısa sürede ve maliyetsiz oluşu” (Katılımcı 3)

Zira, kripto varlıklarla yapılan ödeme, alım satım gibi işlemler genellikle diğer finansal kuruluşlara ilişkin sistemler üzerinden yapılan işlemlere kıyasla daha kolay ve hızlı gerçekleşmektedir. Günün her saati bu varlıklara erişim ve işlem yapma kolaylığı, işlem limitlerinin olmaması ve düşük işlem ücreti bu varlıkları cazip kılmaktadır. Özellikle sınır ötesi işlemlerde, geleneksel finansal sisteme göre bu tür avantajları ön plana çıkmaktadır. İnternet erişimi olan herkes tarafından kullanılabilen ve bu açıdan kripto varlıklarla ilgili işlem yaparken konum ya da kimlik bilgisi gerektiren bürokratik işlemlerin çoğuna gerek kalmamaktadır. Kripto varlıkların bir ülkeye bağlı olmayan yapısı bu varlıkların kullanımını ve varlıklara erişimi kolaylaştırmaktadır. (www.ntv.com.tr)

Ödeme Rahatlığı ve Nakit Dolaşımının Ortadan Kalkışı

“Şuan için nakit dolaşımı kaldırmaktadır. Yani dijital ortamda her türlü ödeme rahatlığı sağladığı için en büyük avantajı şu an o.” (Katılımcı 3)

Kripto paralar, bir merkezden diğer bir merkeze transfer edilebilir nitelikte olup, güvenlikleri şifreleme yöntemlerle sağlanmaktadır. Söz konusu kripto para birimleri, devletler dışındaki kişiler, organizasyonlar ya da şirketler tarafından üretilmektedir. Bu paralar, herhangi bir merkezi otorite ya da merkez bankası tarafından çıkarılmadığı gibi herhangi bir banka hesabında tutulma gibi duruma da sahip değillerdir. Dolayısıyla devletlerin paralarında olduğu gibi, fiziki bir nakit akışını gerektirmemektedir (Evlimoğlu ve Gümüş, 2018, s.172). Bu özelliği itibariyle kripto para, taraflarına ciddi tasarruf ve kolaylıklar sağlamaktadır. Fiziki para hareketliliğinin olmayışı, bir güvenlik avantajı olarak da kabul edilebilir.

Tema 3: Riskler

Yasal Desteğe Sahip Olmayışı

“Kripto paranın avantajlar olumlu yanları nelerdir, çok ilgilendiğim bir konu da değil. Şu şartlar altında bir avantajı olduğunu düşünmüyorum. Ben biraz daha geleneksel bakıyorum ekonomiye. Arkasında bir güç olmayan hiçbir varlığın kıymetinin olmadığını düşünüyorum. Yani birileri Bitcoin'e bir değer biçiyor ama Bitcoin'in değerinin neye göre biçildiğini izah edemezsiniz. Mesela Amerikan parasının değerini sağlayan, daha önce 1970' lere kadar arkasındaki altın gücüydü. Sonrasında silah ve petrol gücüne dönüştü. Ve büyük bir devlet var arkasında diyorsun ki Amerikan doları değerlidir. Türk parası değerlidir. Belki Amerikan dolarına göre değersiz ama değerli bir para da dünyada neticede. Çünkü arkasında Türkiye Cumhuriyeti Devleti vardır. Arkasında bir kurumlar silsilesi var. Bitcoin 'in arkasında kim var? Bitcoin'i üreten kişi, ortaya çıkmadı. Kim olduğu bile belli değil değil mi? “ (Katılımcı 6)

Dezavantajlarına gelecek olursak, dediğim gibi merkezizet yok. Belirlediğimiz alt koinlerde dolandırıcılığa müsait koinler olabiliyor. Alt koinlerde böyle bir problem var. Güvenilir sitelerden güvenilir uluslararası sitelerden kaç kişi alım satım yapılacak? Aracılık yapılan yerlerden alınması sağlıklı mı değil mi? (Katılımcı 4)

“Mesela altını madenini düşünün, altın olarak alıyorsun bunun bir karşılığı var bankada. Ancak sanal parayı alıyorsun bunun bir yerde karşılığı yok. İnsanlar da çok sıkıntı yaşıyor. (Katılımcı 2)

Kripto paranın ortaya çıkışının en belirgin özelliği, herhangi bir otoriteye bağlı olmayışlarıdır. Bu para birimi, bir otoriteden bağımsız, anonim ve merkezi olmayan yatırım araçlarıdır. Kripto para sistemi yatırımcılar açısından ilgi görse de, devletler açısından bir tehdit unsuru olarak görülmektedir. Çünkü geleneksel para sistemlerinde ekonomideki para düzeyi devlet otoritesi ile belirlenir, devletler parayı kullanarak ekonomi üzerinde önemli politikalar uygulama imkânı da elde ederler. Ancak kripto paranın arzı yalnızca onu oluşturanlar ya da kullanıcı kitlesi tarafından belirlenebilmektedir. Bu durum devlet otoritelerinin kripto paraya olumsuz yaklaşmasına sebep olmakta ve kripto paranın ekonomiye zarar verebilecek büyük bir tehdit unsuru olarak görülmesine neden olmaktadır (Topaloğlu, 2021, s. 246).

İşlem Amaçlı Değil, Yatırım Amaçlı Kullanılması

“Tamamen bir spekülatif para kazancı sağlayan bir yatırım aracı haline geldi bunlar. Artık hani parası olan olmayan çok az dar gelirli kişilerin bile aklına ilk gelen olmaya başladı “ (Katılımcı 3)

“Yatırım aracı olarak değerlendiriliyor mu? Bana göre tamamen bir kumar, birileri kazanırken birileri kaybediyor. Çok spekülatif piyasalar. Tabi ilerleyen zamanlarda bir piyasa oluşursa belki o zaman daha amacına hizmet eder. Şuan çok ciddi zarar ve kârlar elde ediliyor işte. Şimdilerde herhangi bir teknik analiz yok. Tamamen spekülatif haberlere, şeylere, duyumlara bağlı gibi. Yatırım aracı olarak bence değerlendirilmemesi gerekir, çok riskli” (Katılımcı 4)

Aslında kripto para, devlet güvencesindeki paralara rakip olarak oluşturulmuştur. Ekonomik bir değer olarak, tıpkı geleneksel paralar gibi mal ve hizmet alım satımında kullanılması amaçlanmaktadır. Ancak devlet müdahaleleri sonucunda şimdilerde bir yatırım aracına dönüştüğünü söyleyebiliriz. Özellikle Z Kuşağı tarafından yatırım aracı olarak kabul edilmektedir.

Kırılganlığının Yüksek Oluşu

“Şimdi bir tane adam çıkıyor, twitter'dan doge coin yazıyor, orada herkes doge coin diye bir şey yükseliyor. Neye göre yükseliyor ve yere düşüyor. Şimdi borsadaki bir şirketi analiz edebilirsiniz, alırsınız bilançosuna bakarsınız, ondan sonra grafiğine bakarsanız performanslar bakarsınız. Şirketin işleyen değerine bakarsınız. Geleceğe ilişkin ne üreteceğine ne yaratacağına bakarsınız. Yatırım yaparsınız. Ben neye göre bir kripto para alım satımı yapıldığını anlamış değilim. Alan satanlara da mani olmuyorum, hiçbir şekilde girmiyorum o şeylere yani”. (Katılımcı 6)

Kırılganlığını, olay ya da olgulardan etkilenme derecesi olarak ifade edebiliriz. Devlet olarak herhangi bir otoriteye bağlı olmayışı, kripto parayı hem özgür kılmakta hem de kimi zaman zorlamaktadır. Her fırsatta özgür olduğu savunulan ve kendi disiplini olduğu ileri sürülen kripto para birimi, her ne kadar devlet paraları gibi kriterler taşımaya da kimi zaman paydaşlarına sıkıntılı anlar yaşatmaktadır. Örneğin kripto para piyasasının Elon Musk'ın Twitter'daki paylaşımlarının etkisiyle şekillenmeye devam etmesi, kripto paranın kırılganlık düzeyinin göstergesidir. Güney Afrikalı iş insanının zaman zaman kripto para çeşitleriyle ilgili yaptığı açıklamalar, söz konusu para biriminin değerinin düşmesine ya da yükselmesine neden olmaktadır. Örneğin, 2021'in Haziran ayı ortalarında Tesla'nın satışında "daha fazla çevre dostu" hale gelene kadar bitcoin ile satış kararı alacağına ilişkin tweeterda yaptığı açıklama sonucunda Bitcoin'in 40 bin doları aşarak son üç haftanın en yüksek seviyesine çıkması bu konu için önemlidir.

Bir başka örnek, 2022 mart ayının başlarında Amerikan hükümetinin yaptığı bir açıklamada, ABD Başkanı Joe Biden'ın devlet kurumlarına kripto paraya daha fazla odaklanmalarına yönelik verdiği talimat ve bunu takiben 9 Mart 2022'de Biden'ın ilgili emri imzalaması sonrası Bitcoin'de yüzde 11'e varan bir yükseliş kaydedilmiştir.

Hacklenme Riski

“İşte o dezavantajlardan biri de blok zincir teknolojisi. Bir değer oluşuyor. O blok zincir teknolojisi nerede saklanıyor? Yani saklama hizmeti var mı? Bir saklama hizmeti veren kurum olursa onu kayda geçirir. Şimdi mesela devlet kurumları buna örnek, notere gittiği zaman bir şeyi kayda geçiriyorsunuz. Yine biz banka olarak menkul kıymetler de veriyoruz Bankamızın yatırım hesabından girip borsada bir kağıt aldınız. O kağıdı görmüyorsunuz ama o kağıt sizin adınıza tescilleniyor ve Banka, yatırım yetkilisi bir kuruluş olarak diyor ki, ben bu kağıdı sizin adınıza tescil ettim. Bu kağıt bundan sonra sizin diyor, Siz izin vermediğin sürece satamam alamam da kimse dokunamaz diyor. Oysa blok zincir teknolojisi, yazılım kodundan ibaret ama yazılan kodun arkasında kimse yok işte. O kodları biri bir gün hackleyebilir, tamamını hackleyebilir. Bir anda adamın her şeyini siler süpürür, gider. Bu açıdan şimdilik bankaları etkileyebilecek bir güçte değil” (Katılımcı 6)

Şifrelenmiş kodlar olan kripto para hesaplarının kötü niyetli kişiler tarafından ele geçirilme riski, bu platformun riskli hususlarından birisidir. Kimi zaman ortaya çıkan hesaplara erişim sınırlandırmaları, yatırımcıları tedirgin edici bir husustur. Böyle bir durumda internete erişim olmayan bir noktadan veya mevcut internet imkanının bir şekilde ortadan kalkması halinde kullanıcı ile hesabı/ kripto parası arasındaki iletişim kopmaktadır. Kripto hesaptan gerçekleştirilen işlemlerin geri alınmaması, hesabın kaybolma riski kripto para hakkında ciddi güvenlik sorunlarıdır. Bunun yanında kripto paranın saklandığı ana bilgisayarların sabit disklerinin beklenmedik biçimde bozulması ve veri kaybı yaşaması, virüs ve benzeri saldırılara maruz kalınması, hukuki ve teknik problemlerin ortaya çıkışı da her zaman olasıdır (Doğan, 2018, s. 239).

Dolandırılma Riski

“Medyaya da yansdığı şekilde, bu alanda para yatıranların sıkıntı yaşadığı, şirket sahibinin yurtdışına kaçması falan, o yüzden çok olumlu değil yani.” (Katılımcı 2)

“Dezavantajları, zaten az önce konuştuğumuz üzere herhangi bir devlet garantisine tabi olmayan, hükümetlerin tamamen her şeyde altyapısını desteklemediği bir sistem olduğu için tıpkı Thodex olayında olduğu gibi insanların dolandırılma riski taşıyor. Yarın bir gün bu işi kuranlar kapattık deseler Kimsenin hiçbir para yatırım yaptığı yatırım bulunduğu hiçbir şeyin için itirazda bulunma hakkı yok.” (Katılımcı 1)

Kripto para, herhangi bir otoriteye bağlı olmamakla birlikte, özellikle bu platformlarda parasını değerlendirmek isteyenler, bazı aracı kurumlar üzerinden alım satım yapmaktadırlar. Bu aracı kurumların yatırımcıyı mağdur edici davranışlarda bulunması olası bir durumdur. Zira ülkemizde bu kötü örnekler geçmişte pek çok yatırımcıyı mağdur etmiştir.

Kripto Para İşlemlerine İlişkin Yetersiz Bilgi Düzeyi

Mobil bankacılıkla birlikte kripto para artacaktır ister istemez. Bilen bilmeyen kimseler “herkes kazanyormuş” diye yatırım aracı olarak kullananların sayısı artmaktadır. Kimileri için ise kripto paranın alım satım şekilleri bilinmiyor olabilir. Bu da müşteri açısından dezavantajlı bir taraftır. (Katılımcı 5)

Bilinmezliğinin çokluğu nedeniyle kripto paraya hakkında bilinirliğin ne düzeyde olduğunu ortaya koymak amacıyla çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalardan birinde, bir kısım katılımcı, kripto paraya yapılan yatırımın akıllıca olmadığını ve riskli olduğunu ifade ederken, katılımcılardan bir kısmı da kripto paranın finansal ve teknolojik bir yenilik olduğunu düşünmekte, gelecekte daha fazla kullanılacağına inanmaktadır (Karaoğlan vd, 2018, s. 21). Kripto paranın hala bir ödeme aracı olarak kullanılmıyor oluşuna karşın gelecek vadeden bir değer olarak görölmesi, bu paranın kazandırdığı söylen ve haberleri, bazı çevreleri hızlıca harekete geçirip yatırım amaçlı işlemleri arttırmaktadır.

Haksız Gelire Kaynaklık Etme

“Artık yani sonuçta şimdi herkes karşılığı yoktu ama sonuçta mining dediğimiz bir sanal evet blok zincir teknolojisi falan yapıyor. Çok fazla bilgim olmasa da birlikte sonuçta bir elektrik enerjisiyle ve kodlamalarla oluşan bir değer var. Orda işte teknolojisi tam telaffuz edemiyorum. Kusura bakmayın artık işte sanal sanat eserleri ortaya çıkmadı. Mesela kripto para ile ilgili değil ama blok zincir teknolojisi ile alakalı olarak özgün sanat eserleri ortaya çıkıyor çok yüksek bir piyasası var. Muhtemelen bana göre bir kara para aklama yol olarak görüyorum ama sonuçta ilk ve tek olan kıymetlidir. O da şu anki eserler onlardan bir tanesi. (Katılımcı 4)

Özellikle bir değere bağlı olmayışı, bir kısım çevreler tarafından kripto paranın inanç sisteminde meşru kabul edilmemesine neden olmaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulunun yaptığı açıklamaya göre; kullanıcılar arasında değişim ya da kıymet ölçüsü olarak genel kabul gören, kaynağı itibariyle kullanıcılara güven veren her türlü paranın kullanımı caiz olmasına karşın kendi özünde ciddi belirsizlikler taşıyan, aldanma ve aldatma riski ileri düzeyde olan, dolayısıyla herhangi bir güvencesi bulunmayan ve kamuoyunda saadet zinciri olarak bilinen uygulamalar gibi belirli kesimlerin haksız ve sebepsiz zenginleşmesine yol ačan dijital kripto paranın kullanımı caiz değildir (<https://kurul.diyamet.gov.tr>)

Bankaların İşlem Hacmini Düşürme ve Karlılıklarını Olumsuz Etkileme

“Kripto paralar bankaları nasıl etkileyecek veya etkiliyor dersiniz, şöyle söyleyebilirim, bundan sonra nasıl etkileyeceği hakkında net bir yorum yapamayız ama bugüne kadar ortamda şöyle etkiledi örneğin bankalardan yatırım yapan birçok yatırım enştrümanı alıp satan insanların önemli bir kısmı kripto paradan yüksek paralar alınıyor söylentileriyle o tarafa kaydılar bankalardaki mevduat kaynaklarını negatif yönde etkiledi” (Katılımcı 1)

Kripto paraların bankaları etkilediği yön para transferleri konusunda şu an bizi etkilemeye başladı. Eft havale vs. anlık bir şekilde onlarda saniyesinde işlem gördüğu için bizim elimizden bu işlem hacimlerini alıyor. Bizde masrafı olan işlemler bunlar, Eft masrafı vs. hele yurtdışı transferlerinde 3,4 kat daha fazla masraf çıkabiliyor. O yönden etkileme kısmı olarak bizim elimizdeki o iş bölümünü alıyorlar diye tahmin ediyorum şu an yavaş yavaş”. (Katılımcı 3)

Merkez Bankası, ‘Kripto Raporu’nda kripto varlıkların risklerini anlatırken ilginç bir tespitte bulunarak, yeni kripto varlık birimlerinin yaratılması (madencilik) olanağı yüksek elektrik tüketimine sebep olduğu ve bunun da küresel ısınmayı artıran bir etken olduğu ifade edilmiştir. Türkiye’de yerli ve yabancı kripto para platformu sayısının 40 olduğunu açıklanan raporda; 6 Mayıs 2021 itibarıyla Türk kökenli alım satım platformlarında 28 milyar TL’lik işlem hacmi gerçekteleği kaydedilmiştir. Kripto Raporu’nda, kripto varlıkların ‘avantajları ve riskleri’ ayrı başlık altında incelenirken, Türkiye’deki kripto para platformları ve işlem hacmi hakkında ilk kez somut veriler paylaşılmıştır. Raporda, Türkiye kökenli kripto varlık alım satım platformlarının yanı sıra küresel platformların temsilcilerinin de ülkemizde faaliyet gösterdiği dile getirilmiş ve “Türkiye’de faaliyet gösteren platformların herhangi bir yerde kaydı tutulmamakla beraber, küresel platformlarla beraber yaklaşık 40 platformun faaliyet gösterdiği” bilgisi verilmiştir. Raporda, çoğu platformda günlük yatırma ve çekme limitinin 1 milyon TL, aylık yatırma ve çekme limitinin ise 5 milyon TL olduğu ifade edilmiştir. Raporda, kripto varlıkların, ‘avantajları ve riskleri’ de mercek altına alınmıştır. Kripto varlıkların günümüzde kullanım alanının geniş olmasının, her ülkenin ve toplumun her kesiminin söz konusu varlıklara olan bakış açısının da farklı olmasına yol açağı tespiti yapılan raporda, pek çok ülkede kripto varlıklar geleceğe açılan büyük bir inovasyon kapısı olarak görölse de barındırdığı risklerden dolayı düzenleme yoluyla kontrol altına alınmaya çalışıldığı ifade edilmiştir.

Bankacılık Sektöründe Yoğun Rekabet

“Yoğun rekabet, bankaların kaçınmayacağı bir durum bence. Bazı şeyleri biraz daha temkinli hani elimiz görsün. Hesabımıza göre falan tarzı bir şey ama bence gelecekte mutlaka yani. Büyük bir kısım herhalde kripto parayla dönecek diye düşünüyorum; sistem, piyasa, bizim bankacılık sektörü, alım satım, her şey herhalde oraya gidiyoruz, gidiyoruz yani. Onu artık şey kabullenmek de lazım aslında belki öğrenmek de lazım.” (Katılımcı 5)

Nerede olursa olsun çeşitlilik, beraberinde rekabeti getirmektedir. Bugün tam fonksiyonlarını kullanmasa da kripto para, gelecekte bankacılık sektörünü yoğun rekabet ortamına çekecektir. Araştırmaya katılan katılımcılar, para transferlerinin masrafsız oluşu, paranın hareketinin önüne geçmesi, her kesim tarafından cazip bir yatırım aracı olarak görülmesi gibi nedenlerle kripto paranın piyasadaki rolünün artmakta olduğunu vurgulamışlardır. Artan rekabetle birlikte bankacılık sektörü de gerekli tedbirleri almak zorundadır. “Kripto para bankacılığı” kavramı ilk kez 2015 yılında ortaya atılmıştır. Kripto paranın değerinin büyük ölçüde itibari para birimine dayanması, bu alanda hizmet veren borsalar ve cüzdan sağlayıcıları için güvenilir itibari para birimi - kripto para birimi dönüşüm kanallarını kritik bir ihtiyaç haline getirmiştir. Kurum ve kullanıcı tarafındaki riskleri azaltmak için operasyon ve uyumluluk alanında önemli bir iş gücüne ihtiyaç duyan kripto para kuruluşları, bu konuda önemli bir kas gücüne sahip olan bankaları cazip bir iş ortağı olarak görmeye başladılar. Nitekim, kripto para piyasalarında kapsayıcı bir düzenlemenin olmaması, iş birliklerinin sağlanması aşamasında bankaların konuya temkinli yaklaşmasına sebep olmuştur. O yıllarda kripto para piyasalarının da henüz olgunlaşmamış olması, bankaların temkinli yaklaşımının temel nedenidir.

Kripto para bankacılığının önünü resmi olarak açan ilk hareket, 2019 yılında İsviçre Finansal Piyasalar Denetleme Kurumu'nun (FINMA) ortaya koyduğu denetim stratejisi ile birlikte gelen blok zincir tabanlı ödeme yönergesidir. Devamında SEBA ve Sygnum'a sağlanan lisans ile birlikte dünyanın ilk kripto para bankaları faaliyete geçmiştir. Bankaların kripto para bankacılığına giriş yapmasıyla sağlanan düzenlenmiş ortam sayesinde kurumsal oyuncular ve genç nesil, yatırımlarını ülke içindeki kuruluşlarda tutarken, ülke ekonomisini yönetenler, kripto para sektörünün potansiyelini ölçümlemek adına önemli tecrübeler kazanmaktadırlar. Şu anda birçok düzenleyici, kripto paraya kaygıyla yaklaşırken, ABD ve Avrupalı düzenleyicilerin kripto para bankacılığına olan ılımlı yaklaşımları söylenebilir. Genel resme bakıldığında kripto para bankacılığının henüz çok başlarında olmasına rağmen, Türkiye'nin bankacılık bilgi birikimi ve hizmet yelpazesi sayesinde dünyadaki sayılı bankacılık ağlarından birine sahip bir ülke olduğu söylenebilir. Üstelik bu hizmetleri kısa sürede içselleştiren ve adapte olan genç ve dinamik bir nüfusa sahip oluşu sayesinde kripto para, çoğu ülkeden daha fazla ilgi görmektedir.

Dünyadaki gelişmelere ayak uydurmanın kaçınılmaz olduğu küresel çağda, kripto paranın önünü açacak doğru düzenleme adımların atılması ve yatırımların gerçekleştirilmesi, Türkiye'nin yeni finans ve kripto para bankacılığı açısından önemli bir adım olacaktır. (Göğüş, 2021)

Geleceğin Ödeme Aracı

“Gelecekte kripto para piyasası için neler öngörüyorsunuz? Herhangi bir öngörüm yok. Ben şahsi olarak biraz olaya temkinli yaklaşmayı tercih ediyorum diyebilirim” (Katılımcı 1)

“Hem düzenleyici kurumları ortadan kaldırdığı zaman farklı bir dünya sistemine geçmiş oluyorsun. Ben şu anda dünyanın sistemi hazır olduğunu düşünmüyorum. Yani en nihayetinde sonuç olarak bunun yani kripto paranın arkasına bir düzenleyici kurum gelecek. Ondan sonra herkes kabul edecek. Onun dışında çok zor zor. Yani arkada bir güç olmayınca kimler kabul edecek yani” (Katılımcı 6)

Olabilir ya bunun bence olması için belli başlı büyük ülkeler, özellikle Amerika'nın bu konuda bir şeyler yapması gerekiyor. Eğer o başlarsa herhalde diğer ülkelerde kabul eder (Katılımcı 2)

“Neler ön görüyorum birkaç gün önce Orta Amerika ülkesinin bunu kabul etmesi.bir başlangıç. Bu konuda birçok projesi olan devletlerin kabul etmesiyle birlikte daha çok ileride çok daha bölgede faaliyete geçebilir” (Katılımcı 4)

Araştırmaya katılan banka yetkililerinin ifadelerinden anlaşıldığı üzere, her ne kadar halihazırda çalıştıkları kurumlarda ki elbette devlet düzenlemeleriyle kripto para işlemleri yapılmıyor olsa da şartlar oluştuğunda gelecekte şifrelenmiş paranın ödeme aracı olarak kullanılma ihtimalinin varlığından söz edilebilir.

5. Sonuç

Gerek dünyada gerekse lkemizde kripto para işlemleri, pek çok kişiye cezbetmektedir. Başta teknolojik gelişmeler ve buna bağlı olarak kişiisel iletişim imkanları, akıllı telefonlar gibi sistemlerin etkisiyle her geçen gün kripto paraya olan ilgi ve merak artmaktadır. Kripto paraya adını veren Bitcoin'in yanında pek çok kripto para birimi vardır. Her geçen gün her ne kadar devletler tarafından yasal düzenlemelerle işlem çeşitlilikleri kısıtlanırsa da kripto para, ilgi odağı olmaya devam etmektedir. Bu çerçevede bu çalışmanın amacı, günümüz ödeme aracı olan ülke paralarına alternatif olarak ortaya çıkan kripto paraya ilişkin, yine ülke para birimleri ile işlem yapan ulusal banka yöneticilerinin farkındalık ve yaklaşımlarının ne olduğunun tespitine yöneliktir. Bunun için hazırlanan yarı yapılandırılmış sorularla, görüşme tekniği kullanılarak banka yönetici ve birim sorumlularından araştırma amacına yönelik veriler toplanmıştır. Bu veriler içerik analiziyle incelenmiş ve bulgular kısmındaki bilgiler elde edilmiştir.

Araştırma sonuçlar incelendiğinde banka şubelerindeki yönetici ve birim sorumlularının çoğunluğunun kripto paraya genel bakışlarının olumsuz ve temkinli olduğu görülebilir. Risklerin çok fazla olması, dolandırıcılık olayları, para batıran insanlar ve manipülasyona çok açık olması gibi sebeplerle genel bakış olumsuzdur.

Fakat hemen hepsi gerekli hukuki altyapı sağlandığında, kripto paranın da diğer para birimleri gibi bir altyapılarının oluşturulduğunda geleceğin para birimi olabileceğini ifade etmektedirler. Teknolojik gelişmelerden kaamayacağımız, bunlara uyum sağlamamız gerektiği fakat bu gelişmelerin mevcut düzene uyum sağlayarak, güvenli bir şekilde ilerlemesi gerektiği konusunda genel bir fikir çıkmıştır. Devlet tarafından işlem çeşitliliği kısıtlanmış olan ve bankalarda işlem görmeyen kripto paraya ilişkin banka yetkililerinin ilgilerinin düşük olduğu da söylenebilir.

Bu alışma kapsam açısından dşnldğinde bir ilde ve bu ilde de altı banka çalışanları ile yapılmıştır. Özellikle finansal açıdan bilgi düzeyi yüksek olan bankacıların kripto para hakkındaki farkındalığının ne olduğunu tespit etmeye yönelik bu çalışma, başka ve çok sayıda banka mensubu ile yapıldığında bir genelleme yapabilme imkanı söz konusu olacaktır.

Kaynakça

- BALTACI, A., (2018), Nitel Araştırmalarda rneklemeye Yöntemleri ve rnek Hacmi Sorunsalı zerine Kavramsal Bir İnceleme, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 7, Sayı 1, Haziran, ss. 231-274.
- ARKACIOğLU, A., (2016), Kripto-Para Bitcoin, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi.
- ÇETİNKAYA, ř. (2018), Kripto Paraların Gelişimi Ve Para Piyasalarındaki Yerinin Swot Analizi İle İncelenmesi. Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi, 2(5), 11-21.
- DOğAN, H., (2019), İşlam Hukuku Açısından Kripto Paralar ve Blockchain şifreleme Teknolojisi, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, ss. 225-253.
- ELMAS, B. ve AYDIN, S., (2021), Geçmişten Günümüze Paranın Tarihi: Fiziki Paradan Kripto Paraya, Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, zel Sayı, ss. 253-264.
- EVLİMOğLU, U. ve GüMüş, U.T., (2018), İtibari Paranın Kullanımdan Kaldırılmasına Yönelik Teorik Bir Değerlendirme, LA Sosyal Bilimler Dergisi (IX-II), ss.167-183.
- GAGARİNA, M., NESTİK, T., ve DROBYSHEVA, T. (2019). Social and Psychological Predictors of Youths' Attitudes to Cryptocurrency. Behavioral Sciences, 9(12), 118.
- Göğüş, A., (2021), https://bigpara.hurriyet.com.tr/bigpara-yazarlari/alphand-gogus/yeni-nesil-finansin-temel-tasi-kripto-para-bankaciligi_ID986438/
- GÜLHAN, . ve UZUNLAR, E., (2011), " Bankacılık Sektöründe Krlılığı Etkileyen Faktörler: Türk Bankacılık Sektörüne Yönelik Bir Uygulama", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15 (1): 341-368.
- GÜLTEKİN, Y., ÖZDEMİR, F. S., ve VARICI, İ. (2019). Kripto Para Birimlerinin Piyasa Değerlerindeki Değişimlerin Analizi, Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 26(2), 677-688.
- İşLEK, M., S., (2019), Anadolu Pazar Sisteminde Alıcı ve Satıcı İlişkilerinin Analizi, Anadolu Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- KARAOğLAN, S., TAYFUN, A. R. A. R., ve BİLGİN, O. (2018). Türkiye'de Kripto Para Farkındalığı ve Kripto Para Kabul Eden İşletmelerin Motivasyonları, İşletme ve İktisat alışmaları Dergisi, 6(2), 15-28.
- KESEBİR, M., ve GÜNCELER, B. (2019). Kripto Para Birimlerinin Parlak Geleceği, Iğdir University Journal of Social Sciences, (17).

KHALİLOV, M. C. K., ve GÜNDEBAHAR, M., & Kurtulmuşlar, İ. (2017). Bitcoin ile Dünya ve Türkiye’deki Dijital Para Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme, Proceedings of 19. Akademik Bilişim Konferansı.

NAKAMOTO, S., (2008), Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System, https://www.usssc.gov/sites/default/files/pdf/training/annual-national-training-seminar/2018/Emerging_Tech_Bitcoin_Crypto.pdf

PİRİNÇÇİ, A. E. (2018). Yeni Dünya Düzeninde Sanal Para Bitcoin’in Değerlendirilmesi. Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 1(1), 45-52.

STRAUSS, A. ve CORBİN, J. (1990). Basics of Qualitative research, Sage publications.

ÜZER, B. (2017). Sanal Para Birimleri, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Ödeme Sistemleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

YETİZ, Filiz, (2016), “Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi”, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Nisan; 9(2).

ZAMZAMİ, A. H. (2020). The Intention to Adopting Cryptocurrency Of Jakarta Community, Dinasti International Journal of Management Science, 2(2), 232-244.

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=15481&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Bitcoin>

<https://www.bingol.edu.tr/media/205521/sayt-bolum9-Arastirma-Yontem-ve-TekniklerininSecimi>

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-57482448>, (15 Haziran 2021).

<https://www.bloomberght.com/abd-nin-kripto-adimi-bitcoin-i-vurabilir-2301609>.

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Banka>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210416-4.htm>

<https://www.ntv.com.tr/teknoloji/turkiyedeki-kripto-para-islem-hacmi-ne-kadar,huTLvEc7U0-qtPeZyIjRmA>

<https://kurul.diyenet.gov.tr/Karar-Mutalaa-Cevap/38212/dijital-kripto-paralarin-kullaniminin-dini-hukmu-nedir->

https://www.youtube.com/watch?v=0npESZnTACc&ab_channel=yeni1mecra